

TECVİD DERSİ KISA ÖZET NOTLARI

İdgam-ı Mütecaniseyn: Mahreçleri bir, sıfatları ayrı olan iki harfe "**Mütecaniseyn**" denir. Mütecanis iki harften birincisi sakın, ikincisi harekeli olarak yan yana geldikleri zaman birinci harfin ikinci harfe idgam edilmesine denir. 1- Tı (ط) dal (د) te (ت) mahreci. عَبْدُتُمْ 2- Zı (ظ) zel (ذ) se (ث) mahreci: يَلْهَثُ ذَلِكَ 3- Be (ب) ve mim (م) mahreci: يَا بَنِي آرَابَ مَعَنَا

İdgam-ı Mütekaribeyn: Mahreçleri veya sıfatları veyahut hem mahreç hem de sıfatları yönünden birbirleriyle yakınlığı bulunan iki harfe "**mütekarib**" harf denir. Mütekarib iki harften birincisi sakın, ikincisi harekeli olarak yan yana geldikleri zaman, sakın olan birinci harfin harekeli olan ikinci harfe idgam edilmesine denir. 1- Lam (ل) ve ra (ر) mahreci: قُلْ رَبِّ 2- Kaf (ق) ve (ك) kef harflerinin mahreci: اَلَمْ نَخْلُقْكُمْ اَلَمْ نَكْنُفُكُمْ **İzhar-ı Kamerî:** (اَبَغْ حَجَّكَ وَخَفْ عَقِيمَةَ) cümlesinde toplanan 14 harftir biri lââm-ı tariftin sonra gelirse: **zhar-ı kamerîyye**" olur. Bu durumda lââm-ı tariftin lamı, kendisinden sonra gelen kamerî harfe idgam edilmez. Açık bir şekilde okunur. Misal: (اَلْبَابُ), (اَلْجَمَانُ), (اَلْقَلَمُ), (اَلْكِتَابُ), (اَلْمَالُ)

İdgam-ı Şemsiyye: lââm-ı tariftin sonra şemsî harflerinden biri gelirse: "**İdgam-ı şemsiyye**" olur. Bu durumda lam-ı tariftin lamı, kendisinden sonra gelen şemsî harfe tamamen idgam edilir. İdgam-ı şemsiyye iki kısımdır: **a- İdgam şemsiyye mea'l-gunne** (gunneli idgam-ı şemsiyye): Bu sadece "**nun (ن)**" harfine mahsustur. Lam-ı tariftin sonra "nun" harfi vaki olunca meydana gelir. Misaller: (اَلنُّورُ), (اَلنَّارُ), (اَلنَّاسُ).

b- İdgam-ı şemsiyye bila gunne (ğunnesiz idgam şemsiyye): Lamı tariftin sonra, nun harfinden başka şemsî harflerden biri vaki olduğu zaman meydana gelir. Misaller: (اَلشَّمْسُ), (اَلزَّيْتُونُ), (اَلتِّينُ)

a- Ra harfinin kalın okunduğu yerler: 1- Ra'nın harekesi üstün veya ötre olduğu zaman, 2- Ra sakın olup, makabli üstün veya ötre olduğu zaman, 3- Ra sakın, makabli de sakın olup onun makabli üstün veya ötreli olduğu zaman, 4- Ra sakın olup makablinde arızî bir esre bulunursa. Arızî esre: Altında bulunduğu harfle okunmaya başlandığı zaman var olan, bir evvelki harf ile birlikte okunduğu zaman ise ortadan kalkan esredir. Hemzelerinin harekeleri arızîdir. (اِرْجِعْ), (اِرْتَبْتُمْ), (اِرْتَضَى لِمَنْ), 5- Esreden sonra sakın olarak bulunan Ra'dan sonra istila harflerinden birisi gelirse. Kur'an-ı Kerim'de, bu durumda bulunan kelimeler şunlardır: (اِرْقَظْ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ)

b- Ra harfinin ince okunduğu yerler:

1- Ra'nın kendisi esreli olduğu zaman: (اِرْقَظْ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ) 2- Ra sakın, makabli esreli olunca: (اِرْقَظْ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ) 3- Ra sakın, makabli de sakın, onun makabli esreli olduğu zaman: (اِرْقَظْ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ) kelimeleri vakıf halinde. 4- Ra sakın olup makablinde harf-i lin olan ye harfi bulunduğu zaman. Vakıf halinde (اِرْقَظْ), (اِرْقَظَ) kelimeleri gibi.

c- Ra harfinin hem kalın hem de ince okunmasının caiz olduğu yerler: 1- Esreden sonra vaki olan sakın Ra'dan sonra, istila harflerinden biri esreli olarak bulunursa. Bunun Kur'an-ı Kerim'de tek misali vardır.

Şuara süresi ayet 63: (اِرْقَظْ) 2- Ra sakın, makablinde sad (ص) ve tı (ط) harflerinden biri de kendileri sakın makablileri esreli olarak vaki olduğu zaman: (اِرْقَظْ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ - اِرْقَظَ) kelimelerinde olduğu gibi. (اِرْقَظْ) kelimesinin vakıf halinde kalın (اِرْقَظْ) kelimesinin de vakıf halinde ince okunması tercih edilmiştir. 3- Kelimenin aslına delalet etmek bakımından ince; vakıf halinde makabline nazaran kalın okunan ra'lar: (اِرْقَظْ) gibi. Genel kaide uyarınca, vakıf halinde bu kelimelerdeki Ra'ların kalın okunması gerekir. Ancak, bu kelimelerin asılları itibarıyla sonlarında bulunan ve fakat yazıda görünmeyen ye'lere işaret etmek üzere ince okunmaları da caiz görülmüştür. Fakat kalın okumak efdaldır.

Lafzatullah: (اَللّٰهُ) lafz-ı şerifinin makabli üstünlü veya ötreli olursa, ALLAH lafz-ı şerifi kalın okunur. (هُوَ) gibi. Şayet lafz-ı şerifin makabli esreli olursa, o zamanda ince okunur. (اَللّٰهُ), (اَللّٰهُ) gibi. Bu kaideler (اَللّٰهُ) lafz-ı şerifi için de aynen geçerlidir. Hükmü: Vacibtir.

- Vakıf durmayı, secavent de durma işaretini gösterir.

Sükûn: Harekesizlik demektir, alameti de cezim (—) dediğimiz işarettir. (يَلْهَثُ) gibi. Bu alâmeti taşıyan harfe, sakın harf denir. Ayrıca harf-i medler de sakın sayılır.

Ravm: Gizli ses ile harekeyi hafifçe belirtmektir.

İşmam: Sükûndan sonra, son harfin ötre harekesine işaret etmek için dudakları önde toplamaktır. Kur'an'da bir yerde vardır. Yusuf 11. Ayet. "La te'menne"

İmale: Kur'an'da bir yerde vardır. Hud 41. Ayet, (مَجْرِيهَا) "Mecrehe" daki ra'nın üstün harekesini üstün ve esre hareke arası bir sesle okumaktır.

Teshil: Kur'an'da bir yerde vardır. Fussilet 44. Ayet. (عَأْجَمِي) "Ee'cemiyyun"daki arka arkaya gelen iki hemzenin ikincisini hemze ile elif veya hemze ile "he" arası bir sesle okumaktır.

Fer-i Med: Ek med demektir. Asli medden daha çok uzatılmasına sebep olan meddir, hemze ve sükûndur.

İdğam: Bir harfin kendisinden sonra gelen harfe bağlanması veya katılmasıdır. Birinci harfin sakin, ikincinin harekeli olması gereklidir.

Sekte: Nefes almadan sesi kesmektir. Dört yerde vardır: Kehf 1, Yasin 52, Kıyame 27, Mudaffifin 14. Ayetlerdedir.

HARFLERİN MAHREÇ BÖLGELERİ:

Mahrecin Kısımları: 1- Mahrec-i Muhakkak: harfin sesi, mahrec bölgelerinden birisine temas ederek çıkıyorsa, bu yere denir. 2- Mahrec-i Mukadder: Harfin sesi belirli bir mahrece temas etmeden çıkıyorsa. med harfleri bu mahreçtendir.

- 1- Cevf: Boğaz ve ağız boşluğu; buradan med harfleri çıkar. (ا ي و)
- 2- Boğaz (halk) bölgesi: bu bölge üç kısımdır
 - a) Aksa 'l-Halk: boğaz bölgesi, buradan (ء) hemze ve (ه) "he" harfi çıkar.
 - b) Vasatü 'l-Halk: boğazın orta kısmıdır, (ع) ayın ve (ح) "ha" harfi çıkar.
 - c) Edne 'l-Halk: boğazın ağza en yakın kısmıdır, buradan (غ) ğayın ve (خ) "hı" harfleri çıkar.

Boğaz harfleri aynı zamanda izhar harfleridir.
- 3- Dil (lisan) bölgesi,
- 4- Dudak (şefeteyn) bölgesi, (be, mim, vav harfleri buradan çıkar.)
- 5- Geniz (hayşum) Bölgesi: Ğunne ve ihfa nunu çıkar.

HARFLERİN SIFATLARI:

Sıfat: Mahreçte meydana gelişi esnasında harfin sesine arız olan keyfiyete denir. Yani mahreçten çıkışı esnasında harfin kazandığı özelliktir.

Sıfat-ı Arıza: Harflerin zatına mahsus olmayan, onlardan ayrılabilen sıfatlardır. İdğam, izhar, med vb.

Sıfat-ı Lazime: Harflerin zatına mahsus olan ve onlardan ayrılmaması gereken sıfatlardır.

bunlar:

Cehr: Mahreçe itimadın fazlalığı ile nefesin çoğu veya tamamının haps olmasıdır. Cehr harflerine Huruf-u Mechure denir. Harfleri: مُطِيعٌ جُنْدٌ غَزَا إِذْ رِبُضٌ قَوْظٌ

Hems: Mahreçe itimadın zayıflığı sebebi ile nefesin akmasıdır. (فَحْتُهُ شَخْصٌ سَكَتٌ) bu harflere Huruf-u Mehmuse denir.

Şiddet: Ses ve nefesin hapsolup akmamasıdır. (أَجْدُ قُطُّ بَكْتُ) Bu harflere huruf-u Şedide denir.

Rıhfet: Mahreçe itimadın zayıflığı sebebi ile sesin akmasıdır. Şiddet ve beyniyye harflerinin dışındaki harflerdir.

Beyniyye: Sesin tamamen akma ve akmama arasıdır. (لَنْ غَمَرَ).

İstila: Harf telaffuz edilirken dilin damağa yükselmesidir. (خُصَّ ضَغُطٌ قِظٌ) Bu harflere Huruf-u Müstaliye denir.

İstifal: Dilin aşağı inmesi, damağa yükselmemesidir. İsti'la harflerinin dışındaki harflerdir.

İtbak: Dilin üst damağa yapışmasıdır. (ظ ط ض ص)

İnfitar: Dilin damaktan ayrılmasıdır.

İzlak: Harfin kolay okunması dilin zorlanmamasıdır. (فَرَّ مِنْ لُبٍّ)

İsmat: Harfin zor okunması İzlakın dışındaki harflerdir.

Tefhim: Harfî kalın okumaktır.

Terkik: Harfî ince okumaktır.

Safir: Kuş veya ısıklık sesine benzer sesle harfin çıkmasıdır. (ز س ص)

Ğunne: Genizden gelen sestir. (ڱ ve ڱ) harfleridir.

Tekrir: Dil ucunun titremesi, sürçmesidir. “ra” harfî.

Tefeşsi: Sesin ağızda yayılmasıdır.(fışılta) “şın” harfidir.

İstitalle: Sesin mahreçte uzamasıdır. “dat” harfidir.

KUR’AN OKUYUŞUNDA YAPILAN HATALAR

Lahn: Okuyuş hataları.

Lahn-ı Celi: Harflerin sıfat-ı lazimelerine riayet etmemekten kaynaklanan harflerin zat ve sıfatlarında meydana gelen açık hatadır, harfte, harekede, sükûnda olabilir. (cerh, şiddet, rihvet vb.) dikkat etmemektir.

Lahn-ı Hafi: Harflerin sıfat-ı arızalarında meydana gelen ancak tecvit bilenlerin anlayacağı gizli hatalardır.

Uzatma ölçüleri

Medd	Tahkik	Tedvir	Hadr	Hüküm
Tabii	1 Elif	1 Elif	1 Elif	Vacip
Muttasıl	4 Elif	3 Elif	2 Elif	Vacip
Munfasıl	4 Elif	2 Elif	1 Elif	Caiz
Lazım	4 Elif	4 Elif	4 Elif	Vacip

Medd-i Arız: Son harfin harekesi Fetha (üstün) ise 3 vecih, Kesra (esre) ise 4 vecih, Mazmum (ötre) ise 7 vecih *caizdir*.

Medd-i Lin: Hareke sükun-i lazım ise iki vecih: tul 4 elif, tevassüt 3 elif, eğer sükun-i arız ise son harfin harekesi meddi arızdaki gibi Üstün ise 3 esre ise 4 ötre ise 7 vecihtir *caizdir*.

İhfa: 1 elif tutulur *vaciptir*.

İdğam Mealğunne: 1,5 elif tutulur. ڱ ve ڱ harflerinde uzatma *vacip*, “vav ve ya” harflerinde *caizdir*.

İdğam Bilağunne: Tutulmaz____*vacip*

İzhar: İdğamsız ve ihfasız okumak____ *Vacip*

İklap: 1,5 elif miktarı tutulur____ *vaciptir*.

İdğamı Mütakaribeyn, Mütecaniseyn: *Vacip*

Kalkale, Hükmürre, Lafzatullah, Zamir: *Vacip*

Hükmürre: *Vacip*

KUR’AN OKUYUŞ ŞEKİLLERİ

Tahkik: Harflerin hakkını tam vererek tecvit kurallarını uygulayarak en yavaş okuma şeklidir.

Tedvir: Tahkik ile hadr arası orta okuyuştur.

Hadr: Tecvit kaidelerine uyarak en hızlı okuyuştur.

Ref’u savt: Kur’an-ı Kerim okunurken bazı harflerde, kelimelerde veya ayet-i kerimelerde sesi münasip bir şekilde yükseltmek, belirtili ve farklı bir şekilde sese perde veya ton vererek daha canlı bir şekilde okumaktır.

Hafd-u Savt: Sesi alçaltarak, sesin perde ve tonunu indirerek, edayı ve tavrı değiştirerek ve sedayı hüznü bir şekle sokarak okumaktan ibarettir.